

DIAGNOSTIK YONDASHUV ASOSIDA UMUMIY O‘RTA TA’LIM MAKTABLARI DIREKTORLARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI

Nuriddin Yahoqulovich Qurbonov

p.f.f.d.(PhD), dotsent.

Jizzax viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o‘rgatish milliy markazi

Annotatsiya: Maqolada umumiy o‘rta ta’lim maktablari direktorlarining kasbiy kompetentligini diagnostik yondashuv asosida oshirish yo‘llari yoritilgan.

Аннотации: В статье освещены пути повышения профессиональной компетентности директоров общеобразовательных школ на основе диагностического подхода.

Annotation: The article highlights ways to improve the professional competence of general secondary school principals based on a diagnostic approach.

Tayanch so‘z va tushunchalar: Maktab, direktor, diagnostik yondashuv, kasbiy kompetentlik, bilim, ko‘nikma, malaka, qobiliyat.

Ключевые слова и понятия: Школа, директор, диагностический подход, профессиональная компетентность, знание, навык, квалификация, способность.

Key words and concepts: School, principal, diagnostic approach, professional competence, knowledge, skill, qualification, ability.

Bugungi kunda ta’lim tizimi o‘zgarishlar va yangilanishlar davrini boshidan kechirmoqda. Bunday sharoitda maktab direktorlarining kasbiy kompetentligi ta’lim sifatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Direktorlar nafaqat ta’lim muassasasini boshqarish, balki o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ko‘maklashish, o‘quvchilar uchun qulay muhit yaratish va ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish kabi vazifalarni ham bajarishlari lozim. Shu sababli, maktab direktorlarining kasbiy kompetentligini oshirish dolzarb masalalardan biridir.

Maktab direktorlarining kasbiy kompetentligi ularning bilim, ko‘nikma, malaka va qobiliyatlarining majmuasini o‘z ichiga oladi. Biroq, amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ko‘pgina

direktorlar zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob bera olmaydilar. Bunga sabablar quyidagilar bo'lishi mumkin:

- Direktorlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimining mavjud emasligi;
- Direktorlarning o'z ustida ishlashga bo'lgan motivatsiyasining pastligi;
- Zamonaviy axborot - kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarining yetarli emasligi;
- Boshqaruv sohasidagi bilimlarining zamon talablariga javob bermasligi.

Ushbu muammolarni hal etish uchun diagnostik yondashuvga asoslangan holda maktab direktorlarining kasbiy kompetentligini oshirish yo'llarini ishlab chiqish zarur.

Diagnostik yondashuv maktab direktorlarining kasbiy kompetentligini baholash va ularning ehtiyojlarini aniqlashga qaratilgan. Ushbu yondashuv quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1. Kasbiy kompetentlikni baholash: Direktorlarning bilim, ko'nikma, malaka va qobiliyatlarini aniqlash uchun turli xil usullar qo'llaniladi (testlar, so'rovnomalar, kuzatuvlar, anketalar, suhbatlar va boshqalar).

2. Ehtiyojlarni aniqlash: Baholash natijalari asosida direktorlarning qanday sohalarda bilim va ko'nikmalarga muhtojligi aniqlanadi.

3. O'qitish dasturini ishlab chiqish: Aniqlangan ehtiyojlarga asoslangan holda, direktorlarning kasbiy kompetentligini oshirishga qaratilgan o'qitish dasturi ishlab chiqiladi.

4. O'qitishni amalga oshirish: Dastur asosida direktorlar uchun treninglar, seminarlar, mahorat darslari va boshqa turdagi o'qitish tadbirlari tashkil etiladi.

5. Baholash va monitoring: O'qitish natijalari baholanadi va direktorlarning kasbiy kompetentligidagi o'zgarishlar monitoring qilinadi.

Diagnostik yondashuvga asoslangan holda maktab direktorlarining kasbiy kompetentligini oshirish uchun quyidagi yo'llardan foydalanish mumkin:

- O'qitish dasturlarini takomillashtirish: Direktorlarni tayyorlash va qayta tayyorlash dasturlarini zamonaviy ta'lim talablari asosida takomillashtirish. Dasturlarga boshqaruv, liderlik, pedagogika, psixologiya, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va boshqa sohalarga oid bilimlar kiritish.

- Interaktiv o'qitish usullaridan foydalanish: Direktorlarni o'qitishda interaktiv usullardan (keys-stadilar, loyihalar, rolli o'yinlar, muammoli ta'lim texnologiyalari, munozaralar va boshqalar) foydalanish. Bu ularning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

- Tajriba almashishni tashkil etish: Muvaffaqiyatli maktab direktorlarining tajribasini o'rganish va ommalashtirish. Direktorlar uchun tajriba almashish seminarlari, konferensiyalar va stajirovkalar tashkil etish.

- O'z-o'zini rivojlantirishga ko'maklashish: Direktorlarni o'z ustida ishlashga, yangi bilimlarni o'zlashtirishga va kasbiy mahoratini oshirishga rag'batlantirish. Ularga kerakli resurslar (kitoblar, maqolalar, onlayn kurslar va boshqalar) bilan ta'minlash.

- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni rag'batlantirish: Direktorlarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini oshirish. Ularga kompyuter savodxonligi, internetdan foydalanish, elektron hujjat aylanishi va boshqa ko'nikmalarni o'rgatish.

- Mentorlik dasturlarini joriy etish: Tajribali direktorlarni yosh direktorlarga mentor sifatida biriktirish. Mentorlar yosh direktorlarga maslahat berish, ularning muammolarini hal etishga yordam berish va kasbiy rivojlanishiga ko'maklashishlari mumkin.

Direktorlarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash uchun, ularga moslashtirilgan treninglar va rivojlanish dasturlarini yaratish lozim. Quyida bu jarayonning asosiy yo'nalishlari va bosqichlari quyidagicha:

1. Diagnostik baholashni o'tkazish:

Maqsad: Direktorlarning kasbiy kompetentligini aniqlash, ularning kuchli va zaif tomonlarini, rivojlanishi kerak bo'lgan sohalarni aniqlash uchun quyidagi usullar foydalanish mumkin.

Testlar: Direktorlarning pedagogik, psixologik, boshqaruv va huquqiy bilimlarini baholash uchun standartlashtirilgan testlar.

So'rovnomalar: Direktorlar, o'qituvchilar, o'quvchilar va ota-onalardan maktab boshqaruvi, ta'lim sifatini oshirish, jamoada muhitni yaxshilash va boshqa muhim sohalar bo'yicha fikr-mulohazalarini olish uchun so'rovnomalar o'tkazish.

Intervyular: Direktorlar bilan ularning boshqaruv uslubi, qiyinchiliklari, yutuqlari va rivojlanish istiqbollari haqida chuqur suhbatlar o'tkazish.

Kuzatuv: Direktorlarning maktab hayotidagi ishtiroki, darslardagi faolligi, o'qituvchilar bilan munosabatlari va boshqa muhim jihatlarni kuzatish.

Portfolio tahlili: Direktorlarning yillik hisobotlari, maktabni rivojlantirish rejalari, metodik ishlanmalari va boshqa hujjatlarini tahlil qilish.

Baholash mezonlari: Direktorlarning kasbiy kompetentligi quyidagi sohalar bo'yicha baholanadi:

a) Pedagogik kompetentlik: Ta'lim metodlari, o'quv dasturlari, baholash usullari va boshqa pedagogik masalalarni bilish.

b) Psixologik kompetentlik: O'quvchilar va o'qituvchilarning psixologik xususiyatlarini tushunish, ular bilan to'g'ri munosabat o'rnatish.

c) Boshqaruv kompetentligi: Maktabni rejalashtirish, tashkil etish, nazorat qilish, resurslarni boshqarish va jamoani motivatsiya qilish qobiliyati.

d) Huquqiy kompetentlik: Ta'lim qonunchiligi, maktab nizomi, mehnat qonunchiligi va boshqa huquqiy masalalarni bilish.

e) Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari kompetentligi: Kompyuter savodxonligi, internetdan foydalanish, elektron hujjat aylanishi va boshqa AKT masalalarini bilish.

2. Diagnostika natijalarini tahlil qilish. Tahlil qilishdan maqsad direktorlarning kasbiy kompetentligidagi umumiy tendensiyalarni, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash. Tahlil jarayonida baholash natijalarini to'plash va tizimlashtirish, statistik ma'lumotlarni tahlil qilish, diagramma va grafiklar tuzish, xulosalar chiqarish va tavsiyalar ishlab chiqish.

3. Kasbiy rivojlanish dasturini ishlab chiqish. Dasturdan ko'zda tutilgan maqsad diagnostika natijalari asosida direktorlarning kasbiy kompetentligini oshirishga qaratilgan individual rivojlanish rejasini yaratish.

Bu yo'llarni qo'llash orqali umumiy o'rta ta'lim maktablari direktorlarining kasbiy kompetentligini diagnostik yondashuv asosida samarali oshirish mumkin. Bu esa, o'z

navbatida, ta'lim sifatini yaxshilashga va o'quvchilarning bilim olishi uchun qulay sharoit yaratishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytish mumkinki maktab direktorlarining kasbiy kompetentligini oshirish ta'lim sifatini oshirishning muhim shartidir. Diagnostik yondashuvga asoslangan holda, ularning ehtiyojlarini aniqlash va shunga mos o'qitish dasturlarini ishlab chiqish orqali direktorlarning kasbiy mahoratini oshirish mumkin. Yuqorida keltirilgan yo'llar maktab direktorlarining kasbiy kompetentligini oshirishga va ta'lim tizimini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Djurayev R. X. va.Turg'unov S.T. "Ta'lim menejmenti" T.:Voris Nashriyot. 2006.
2. Alijon Karimjonov "Pedagogik tizimni boshqarish" Toshkent-2008, Nizomiy nomidagi TDPU. - B 176.
3. Abduraxmonov K va boshqalar. Personalni boshqarish. T., "Sharq". 1998 yil. 252-bet.
4. Musurmanova O. "Pedagogik texnologiyalar - ta'lim samaradorligi omili". T.: Yoshlar nashriyot uyi. 2020 yil 56 bet.
5. Xudoyqulov X.J, Kenjaboyev A.E. Pedagogik mahorat asoslari. T.: "Navro'z" 2012 yil.